

Posudek na bakalářskou práci Matouše Turka *Bažantí slavnost 17.2.1454: Příklad teatrality pozdněstředověkého dvora*. Univerzita Karlova v Praze, Filozofická fakulta, Ústav českých dějin, 2012, 50 stran textu.

Bakalářská práce Matouše Turka vznikala v rámci česko-francouzského historického semináře, kam zapadá interdisciplinárním tématem a důrazem na prameny ve střední francouzštině, obsahující obvykle též řadu prozatím nevyužitých zmínek o českých zemích. V rámci této mezinárodně pojaté výuky měl autor také možnost konzultací s předními odborníky na tuto tematiku, zvláště profesory Bertrandem Schnerbem, Jacquesem Paviotem, Michelelem Pastoureauem, Alainem Marchandissem a Wernerem Paravicinim. Jak totiž Matouš Turek v úvodu práce správně poznamenává, problematika burgundské dvorské oslavy, uspořádané 17. února 1454 v Lille, nepatří právě k bílým místům evropské medievalistiky. Autor vědomě zapojil své úsilí do proudu, který se snaží z této slavnosti konkrétně a dvorských oslav pozdního středověku obecněji sejmout nálepku povrchních radovánek, při kterých se aristokracie snažila zapomenout na neodkladný „odchod“ z dějinné scény. Matouš Turek se vydal na plodnou cestu pojetí dobových zpráv o slavnosti jako složité informační struktury, obsahují mimo jiné důležité prvky společenské a politické komunikace. Právem tedy odmítl stále poměrně rozšířený Huizingův pohled na Bažantí slavnost coby pouhou sérii dekadentních výstřelků a snůšku dekorativního nevkusu, jež byl často výsledkem tzv. „řídkého popisu“, vnějškového a poněkud banálního přebírání částí středověkých vyprávění.

Matouš Turek mohl postavit do služeb svého záměru vynikající jazykové znalosti, zvláště angličtiny (připomeňme, že je již absolventem bakalářského studia anglistiky-amerikanistiky) a francouzštiny, v níž je psána většina relevantních pramenů. Autorův cit pro problematiku překladu mnoha termínů se ostatně projevil již v úvodních rozvahách zdůvodňujících název práce (otázka znějící Bažantí hostina či Bažantí slavnost, event. Slavnost bažanta může být jistě otázkou další diskuse).

Bažantí slavnost představuje pro medievistu, který se často potýká s nedostatkem pramenů, nepopíratelně vítaný terén pro výzkumy a přemýšlení. Podrobný zápis o jejím průběhu se totiž dochoval v pěti verzích. Matouš Turek se rozhodl podle mého názoru správně využít jako hlavního pramene edici vydanou podle rukopisu BnF Français 11594 z francouzské Národní knihovny. Mj. totiž obsahuje i do francouzštiny přeložený text buly, jíž papež Pius II. svolával křížovou výpravu a související dílo oficiálního kronikáře burgundského dvora Georse Chastellaina *Dopis burgundskému domu*. Matouš Turek spolu s částí dnešní historiografie správně zdůraznil, že Bažantí slavnost zapadla do upřímné snahy vévody Filipa Dobrého uskutečnit křížovou výpravu, jejíž součástí bylo i úsilí o urychlené ukončení teritoriálních konfliktů, včetně otázky držení Lucemburska (jež bylo jinak předmětem intenzivního diplomatického a propagandistického úsilí burgundské strany, mj. ve vztahu k Ladislavu Pohrobkovi).

Jako vedoucí práce velice oceňuji kapitolu nazvanou *metodologie* (s.12-14). Historikovu pozici ve vztahu k pramenům typu Bažantí slavnosti totiž komplikuje fakt, že pohlíží-li na ni především jako na inscenované představení, má tendenci uchýlit se nejprve k dějinám a teorii divadla. Literatura o středověkém divadle se však zabývá především vývojem náboženského dramatu a na teprve na druhém místě smíchovou a karnevalovou kulturou. V metodologických propozicích Matouše Turka se v této oblasti pozitivně projevil jeho vztah k živé divadelní kultuře. Osobně pokládám za inspirativní snahu využít podnětů mladého oboru „performance studies“, jehož zakladatelé Richard Schechner a Victor Turner se pohybovali v prostředí amerického avantgardního divadla. V oblasti konkrétních teoretických konceptů se autor bakalářské práce přihlásil k teorii rituálu, ale také sociální, kulturní a symbolické antropologii, teorii mluvních aktů a kulturní sémiotiku. Následující komentovaný přehled hlavních pramenných zdrojů vyvažuje poněkud překvapivou, protože monolitickou závěrečnou bibliografii (v bakalářské práci bych očekával rozlišení pramenů a literatury). V závěru této důležité části práce pokládám za podnětnou autorovu snahu vymezit přesněji obtížně přeložitelný pojem „entremets“, důležitou součást pozdněstředověkých dvorských oslav.

V kapitole nazvané *Historické pozadí Bažantí slavnosti* pokládám za nejzajímavější snahu nahlížet problematiku zorným úhlem semiotiky. Z tohoto hlediska vytvářel burgundský vévoda například členstvím v Řádu Zlatého rouna (jehož zakladatelský ideál úzce souvisí s plány na křížovou výpravu) nejen privilegovaný sociální, ale i sémiotický prostor.

Pasáž nazvaná *Uchopení textu* svědčí o tom, že Matouš Turek má vytříbený smysl pro práci s tak specifickým druhem pramenů, jakým jsou literární díla pozdního středověku

(autorem snad nejdůležitějšího zápisu o slavnosti je Olivier de La Marche, jehož vlastní literární tvorba je rozmanitá). Na základě konceptů kulturní antropologie, zvláště rozlišení mezi přístupem „emickým“ a „etickým“, se pokouší s úspěchem definovat pozici středověkého vypravěče.

Metodologicky zaměřený kapitolkami si Matouš Turek připravil vhodnou půdu k analýze politického významu Bažantí slavnosti (počínaje stranou 26). Mezi statickými entremets rozlišuje podle smyslu dvě skupiny: první nazývá výstižně křížáckou, druhá má legitimizační, resp. dynastický smysl (do této skupiny nepochybně náleží i entremets s hradem Lusignanem a vílou Meluzínou, byť odkazem na rod Lusignanů je přítomen i křížácký ideový prvek). Bažantí přísahy zasazuje bakalářská práce do odpovídajícího rámce, tj. do kontextu přísah na různé ptačí druhy (labuť, páva, krahujce atd.) ve 14. a 15. století, které v novější medievistice analyzoval především Michel Margue. Při hodnocení samotných přísah se Matouš Turek přiklonil k využití teorie mluvních aktů podle J. L. Austina. V tomto rámci se kriticky staví k zjednodušujícímu hodnocení přísah jakožto pouhé kulturní hry, již nelze brát vážně.

K přínosům práce Matouše Turka nepochybně patří také pasáž nazvaná *Slavnost jako performance*. Autor zde aplikuje na Bažantí slavnost Schechnerův model, pomáhající rozlišit mezi divadlem a rituálem a jehož dva póly tvoří „zábava“ a „účelnost“. Hodnotí-li Bažantí slavnost z těchto východisek, nachází v ní vedle nepochybných divadelních prvků také očekávaný výsledek v podobě přísah. Autor bakalářské práce tedy událost za účelem „teatroantropologického“ popisu rozfázoval do vzájemně odstíněných úseků a věnoval pozornost i tomu, z jaké perspektivy je nahlížena. Výsledky své analýzy shrnul Matouš Turek do přehledné tabulky.

Krom již zmíněné závěrečné bibliografie, jež by si zasloužila rozdělení na dva oddíly, nemám k práci výhrady. Drobné poznámky by se týkaly překlepů a pak přirozeně problémů překladu, jejichž složitosti si je Matouš Turek nicméně vědom. Jen namátkou: na s. 28 je diskutabilní jméno dědečka Filipa Dobrého jako Filip *Odvážného* (v češtině je obvyklejší překlad Filip Smělý), překvapuje kolísání mezi Jásón a Iásón. Zamyšlení si zaslouží také překlad některých pasáží pramenů nebo i názvů děl (poněkud nezvykle mi znějí *Vzpomínky Oliviera de La Marche: proč ne zavedenější Paměti?*). Vynořují se také otázky interdisciplinarity ve vztahu k pramenné základně, na něž však bude jistě prostor při obhajobě práce: jaký ikonografický materiál by bylo možno k tématu využít?

Závěrem: Spolu s autorem bakalářské práce si lze jen přát, aby se alespoň část textů týkajících se Bažantí slavnosti dostala k českému čtenáři v podobě kvalitního komentovaného překladu. Cítím-li v těchto slovech záměr do budoucích let, pak si Matouš Turek vytvořil pro takový počín solidní základ. V bakalářské práci prokázal, že si dokonale osvojil zásady historikovy práce. Dokázal tvůrčím způsobem a citlivě přistoupit k osobitým pramenům a aplikovat na ně nezvyklé badatelské metody, které vnesly do problematiky pozoruhodné podněty. Jde o již poměrně vyzrálý příspěvek k „obnovené“ politické historii, jež se nesoustředí na pouhé události, ale zahrnuje také problém moci a symboliky v nejširším slova smyslu. Bakalářskou práci Matouše Turka proto rád doporučuji k obhajobě a navrhuji hodnotit ji, samozřejmě v závislosti na průběhu obhajoby, známkou výborně.

V Praze dne 1. 8. 2012

doc. PhDr. Martin Nejedlý, Dr.